

מסורת הש"ס

6 (נעלֵי יֵי: ע"ש; 6) וסופה **ז** (ד' תי"ג, 6) ז"ק פ"ד (7) [נ"ל דמתקן, 6) לקמן ע"י, 6) י"ל ש"ל בלחצונות.

הגהות הב"ח

6) גמ' לא היו ממתינין אלא לוועקין הא צעקה בפה הוא ומדצעקה צפה התרעה: **6**) תוב' דלא תני כו' לא בראשונות ולא בלחרונות אמר רב אשי נקוט מיעמאל בידן פי הקוטר נקוט השלשה אמר מעינות: **6**) ד"ה וזכי יהודה כו' אומר הריי' הדאי ענט:

גליון הש"ס

בבבא אבבב רב אשי נקוט **אמצעייתא**. קעין זז מהז דף כ ע"ב:

הגהות הגר"א

א) גמ' אין פוחתין משבע שבתין כ"ה התענות לכלי (ועי' להט משנה פ"ד מהלכות תענית הלכה פ'):

מוסף רש"י

בבבב חייבין. צמין שמחמקין האלט עוליה. פרוטי"ר נגעי' (ב"ק 9). **מתריעין**. עננו לקטן י"ט). **המשפירת**. מלשון עוף צאנץ והשון יליה טרופה (לקמן י"ט).

רבינו גרשום

הא שייך תיבה. ובאחרונות איבא באמצעייתא ליבא. אי משום תיבה לאו שיורא הוא דמילי בניענא קתני. כגון מתריעין ונועלין, מילי דפרהסיא כגון תיבה שמוציאין לרחוב לא קתני, ולעולם איבא תיבה באחרונות ולא באמצעייתא, אבל כ"ד דהוי בעננא אם איחא דליבא באמצעייתא וזה קתני שבאילו מתפללין כ"ד ובאילו אין מתפללין כ"ד, אלא ש"מ באמצעייתא איבא כ"ד, ולא מצית לתרוצי אב"א באמצעייתא ליבא כ"ד, ולעולם אמרינן אלא דקתני אין בין ג' ראשונות לג' אמצעייתא כו' אלא כ"ד שון, דהיכי באמצעייתא איבא כ"ד הי"ג איבא בראשונות. ולא מצית לתרוצי הא דהני שבבז מתפללי י"ט [בש"ן]. דהא איבא כ"ד, אלא מוקמינן ליה ביחיד שקיבל עליו תענית צבור, והפשטו ידחיד קובע ברכה לעצמו. מתניתין נמי דיקא. דבאמצעייתא איבא כ"ד. אילו, אחרונות, יתירות על הראשונות. דהיינו אמצעייתא שבאלו אחרונות מתריעין ונועלין, אבל לכל דבריהם זה היה שון, אלמא דכי היכי דאיבא כ"ד באחרונות איבא נמי באמצעייתא. וכי תימא ח"ג תנא ושירי. כלומר, דה"ג איבעי ליה למיתני שבאילו יש כ"ד ובאילו אין כ"ד אלא ששירי, הא מה אילו קתני, דמשמע דהוי דוקא, דליבא בנייהו אלא להני דהני בהיא, אבל לכ"ד זה היה שון, וכי היכי דאיבא כ"ד באחרונות איבא נמי באמצעייתא. אי משום תיבה

והא שייך טיפה. דבלחרונות איחא והכל ליתא דקמתי לקמן (דף טו). סדר תעניות כ"ד מויליחן את המטיבה כו' ומוטבינן בגמרא בדהיא מטיבה דליחא אלא בלחרונות ומשני כי קמתי נמי ממתינין ו בקמייחא: **מילי דלינעא**. מתריעין צבית הכנסת וכ"ד נמי צבית הכנסת: **צפרהסיא**. מטיבה צרחובה של עיר: **דיקא נמי**. דלכ"ד זה היה שון דקמתי ממתינין מה אלו יתירות על הראשונות כו' ואלו כ"ד לא קא חשיב גבי אחרונות: **והא מה אלו קתני**. דמשמע דווקא: **דהא קתני לה באידך פירקין**. דמי ששנה ממתינין דהכל תנא נמי דהתם והאי ללא תנא צהאי סמך אהתם דקמתי בלחרונות מויליחן המטיבה מה שאין כן בלחרונות: **השפא דאפיס להכי**. דמשום דקמתי לה באידך פירקין דלמרת דלא היה שיו"ר כ"ד נמי דלמרת דשיו"ר ניהו איכא למימר דלא הוי שיו"ר דהא אפי' שיו"ר נמי לא הוי דצהדיא קתני לה באידך פירקין דבלחרונות איחנהו בלחרונות לא ויחיא לתרוצי כתיובלא קמא בקמייחא דליכא כ"ד: **מאי הוי עלה**. היכן אומרה יחיד: **נקוט מיעייתא בידך**. כלומר תמך דבשגל אמצעייתא הוי מתענין ומרמלח לכולהו הך מתמייחא הא דקמתי בראשונות ולא בלחרונות

הך ראשונות לאו ראשונות ממש ניהו אלא אמצעייתא דליניהו הוו ראשונות ללחרונות אבל בשבע אחרונות לא מיתענו דכיון דשבע ניהו לא מנזו עזברות ומייניקות למייקס צהו והא דקמתי בלחרונות ולא בראשונות הך אחרונות אמצעייתא ניהו והראשונות ראשונות ממש ואין מתענין בהן ללא תקיף רוגזא כולי האי. ולחות לשון הוא לתנא למיקרי ללחרונות ראשונות וללחרונות לראשונות: **בשופרות**. היו עושין ההתרעות. ולשון התרעה כמו תרועה וסתם תרועה פטורה לפניה ולחתייה ובסתם רלש התנה (דף 7). **והאי מתריעין בשופרות כדמטיב** (בבבבד פ') ותקעתם צחלו"צרות וגו' מוקעין בשופרות כדי שיכניעו לצס לקול השופר ויהיו נרתעים ממשטאס.

ואשג צרכות שהיו מוסיפין ציוס **תמעית** היו מוקעין על כל צרכה **יצבא אחת שהן י"ח התרעות**: **רצ יודא אמר**. מתריעין עננו צקול רס. היו לועקים עננו אזינו עננו עננו אלהי אצרהס עננו עננו אלהי יצחק עננו עננו אלהי יעקב עננו

הכל כפי שאומרים צסוף הסליחות ותפלה קרי ליה התרעה דאי בשופרות דאי בשופרות מריעין מיבעי ליה. ומאן דמפרש עננו של תפלת תענית משתבש דהא קמתי צסמוך שהן י"ח התרעות וקא פריך מן וסימן לדבר יריחו ואס איחא לפיריך בדהיא י"ח תפלות של שמונה עשרה צרכות נמי איכא בשבע תעניות: **אין פוחתין מו' תעניות**. אס אחרונות: **שמונה עשרה התרעות**. שהן מוסיפין י"ח צרכות מ"ח עד כ"ד ולכל אחת שלש תרעות: **ויסמן לדבר**. שלא תטעה זה התרעה או תרועה או תפלה: **יריחו דמטיב זה שופרות**. ליגנא אחרייא סימן לדבר כלומר לכך מתריעין כדי שיענו כדרך שעננו ציריחו על ידי שופרות כדמטיב (יהו"ע פ') **וימקעו בשופרות וגו' וכמטיב** (טס) ותפול החומה תחמיה: **אלא בשופרות כולי עלמא וכו'**. דהא מתריעין דקמתי הכל צמתניתין לעצדינן בתעניות בשופרות: **כי פליגי בעננו**. כי פליגי צמתריעין דלחרנין בעלמא על שאר פורעניות מ"ס עננו נמי התרעה והאי דקמתי בעלמא מתריעין בעננו ומאן דלמר בשופרות אבל בעננו לא: **חגב**. ארצה כתרוממו: **אינעה**. עוקצת את האדם: **יתושין**. נכנסין צענינו וצחוטמו: **חייוך**. כמו נתחכך צכותל: **הא לעקה צפה היא**. אלמנא דלעקת פה לא קרי ליה התרעה: **סנאי היא**. האי תנא דשאר מיני פורעניות סבב לעקת פה לוא שמה התרעה ואידך סבב כו': **גייס**. שחולט עליה: **נרה**. המתפשט ויואל לחוך לשתוף את האדם ואת הצבים: **המתורפס**. כמו צלייס טרופות (חולין דף סד). **שחולט עליה** לנעמד והיטבע צמים: **לעורה**. עוקעין לצני אשדס לעזים: **ולא לעעקא**. תפלה שאין אנו צטומין כל כך שמועיל תפלתנו לנעמד עליה צשגב. אלמנא לעקסת פה קרי התרעה מפי מורי. ל"א לעורה דקלמר תנא קמא מתריעין דמשמע צקול רס ואמר ליה רצי יוסי לעורה שיהו מתפללין כל אחד צביתו לעורה בעלמא:

מאימתי פרק ראשון תענית

לאן שיוורא הוא דהא קתני לה באידך פירקא. והוא הדקין דהוה מנלי לתרוצי כללעיל מילי דצפרהסיא לא קתני: **תני** דהא מתענות בראשונות ולא באחרונות ותנא אידך מתענין באחרונות ולא בראשונות ותני אידך לא מתענין לא בראשונות ולא באחרונות **6**) נקוט מציעיתא

והא שייך תיבה אי משום תיבה לאו שיוורא הוא מילי דצינעא קתני מילי דבפרהסיא לא קתני אמר רב אשי מתנני' נמי דיקא דקתני **6**) מה אלו יתירות על הראשונות אלא שבאלו מתריעין ונועלין את החנויות אבל בכל דבריהן זה וזה שוין וכ"ת הכא נמי **6**) תנא ושייר והא מה אלו קתני ותסברא מה אלו דווקא הוא והא שייך לה תיבה אי משום תיבה לאו שיוורא הוא משום דקא חשיב לה באידך פרקא השתא דאתית להכי עשרים וארבעה נמי לאו שיוורא הוא דקתני לה באידך פירקא מאי הוי עלה אמר רב שמואל בר ססרטאי וכן אמר רב חי"א בר אשי אמר רב בין גואל לרופא ורב אשי אמר משמיה דרבי ינאי בריה דרבי ישמעאל בשומע תפילה והלכתא בשומע תפלה: **תני** דהא עוברות ומייניקות מתענות בראשונות ואין מתענות באחרונות ותניא אידך מתענות באחרונות ואין מתענות בראשונות ולא אידך אין מתענות לא בראשונות ולא באחרונות **6**) אמר רב אשי * נקוט אמצעייתא בידך דמיתרצון כולהו: מה אלו יתירות על הראשונות אלא שבאלו מתריעין ונועלין את החנויות: במאי מתריעין רב יהודה אמר ב בשופרות ורב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אמר בעננו קס"ד מאן דאמר בעננו לא אמר בשופרות ומאן דאמר בשופרות לא אמר בעננו והתניא אין פוחתין משבע **א**) תעניות על הצבור שבהן י"ח התרעות וסימן לדבר ריחו ויריחו שופרות הוה ותיובתא למאן דאמר בעננו אלא בשופרות דכולי עלמא לא פליגי דקרי לה התרעה כי פליגי בעננו מר סבר קרי לה התרעה ומר סבר לא קרי

יד.

עה א מיי' פ"ג מה'ל' תעניות הלכה ה טו"ש"ע א"ח סימן מקטע סעיף ה: **עב** ב מיי' שס הלכה ז טו"ש"ע שס סעיף ד: **עג** ג מיי' שס פ"ג הל' יג טו"ש"ע שס סימן מקטע סעיף ה:

עה ד מיי' שס הלכה י טו"ש"ע שס סעיף ט: **עפ** ה מיי' שס הלכה ט טו"ש"ע שס סעיף י:

פ ו מיי' פ"א הל' ו טו"ש"ע שס סימן מקטע סעיף יג [וסימן רפח סעיף טן]:

רבינו הגנאל

אמר רב אשי, הא דרייקת מתייחא דייק ממחני', דקתני מה אילו יתירות על הראשונות, אלא שבאילו מתריעין ונועלין החנויות הא לכל דבריהם זה היה שון. תנא מקצת ושירי מקצת, ומאי שייך דהאי שירי, [ששירן תיבה, דלא קתני ומוציאין החיבה אלא אמרינן תנא ושירי, כשם ששייר החיבה שייך כ"ד ברכות, ולעולם [אין] מתפללין באמצעייתא כ"ד ברכות, ודחינן, תיבה לאו שיוורא הוא, דקתני באידך פרקין סדר תעניות כיצד מוציאין החיבה, תנא מפרש אכולהי תעניות מוציאין את החיבה, ואמרינן, השתא דאתית להכי, גם זה השניוא, שני בהא נמי, ואימא מדקתני סדר תעניות כיצד וקא מפרש כ"ד ברכות, ש"מ אכולהי תעניות קא מיירי, וזו שנייאה היא ולא סמכינן עליה, דהא באידך פרקין [אמרינן] דאין מוציאין החיבה אלא בשבע אחרונות. מאי הוי עלה, ואסיקנא, הלכתא יחיד מתפלל עננו לא שגא יחיד קאי בצבור ולא שגא יחיד דקאי בעלמא, וקיימא לן דכל יחיד מוכיז עננו בשומע תפלה. תני דהא עוברות ומייניקות מתענות בראשונות ואין מתענות באחרונות, ותניא אידך מתענות באחרונות ואין מתענות בראשונות, ותניא אידך אין מתענות לא בראשונות. אמר רב ששת מקט אמצעייתא בידך, כי מתענין בהן, דמתריצת אכולהו. פי' הא דקתני בראשונות מוקמינן לה בשלש אמצעייתא, דלגבי שבע אחרונות (הני שלש אחרונות) הני שלש אמצעייתא ראשונות מהני שבע ניהו. ואמצעייתא דקתני מתענין באחרונות, הן שלש אמצעייתא, דלגבי שלש הראשונות האמצעייתא האחרונות מיקרו. וברייתא דקתני אין מתענות לא בראשונות, [בראשונות] ממש שהן שלש ראשונות, ולא באחרונות, [באחרונות] [משך שון [ו'] הראשונות, ככלל [ד]שלש [ראשונות] [האמצעייתא] מתענות, לדברי שלשתן יש לומר דכולהו מורו באמצעייתא דמתענות. עוברות ומייניקות מתענות בטי' באב ובשלש שניות ולא בשבע אחרונות. מתנני', אין גודרין תענית בתחלה בחמישי כו' עד ר' יוסי אומר כשם שאין הראשונות בחמישי כך לא השניות ולא האחרונות. **מתנני'**, עבור אלו ולא עננו

ובהן י"ח תרועות וסימן לדבר יריחו. פירוש צציריחו עשו כן שהקיפיהו ז' ימים והיו מוקעין כלל יום כמו כן תקנו בתעניות וכלל תענית מוסיפין שש צרכות ועל כל צרכה מוקעין מריעין ומוקעין א"כ היינו י"ח תרועות:

מתריעין **לעורה**. פי' שיצווא לעזור העיר וכו' ומתריעין צפה פירוש והאי תרועה ר"ל מתריעין צפה דלחן להמיר תרועה בשופר צשגב:

רצ'י

לה התרעה למ"ד בעננו כל שכן בשופרות ולמ"ד בשופרות אבל בעננו לא והתניא **6**) ושאר כל מיני פורענויות המתרגשות כגון: חיכוך ד חגב ה זבוב וצירעה ויתושין ושילוח נחשים ועקרבים לא היו מתריעין אלא צועקין **6**) מדצעקה בפה התרעה בשופרות תנאי היא **6**) דתניא **6**) על אלו מתריעין בשבת על עיר שהקיפיהו גיים או נהר ועל ספינה המטורפת בים ר' יוסי אמר לעורה אבל לא לצעקה במאי אילימא בשופרות שופרות בשבת מי שרי אלא לאו בעננו וקרי לה התרעה ש"מ: בשני דר' יהודה נשיאה הוה צערא גזר

אבל בעננו עננו דתפלת תענית אומר אפי' בראשונות ואפי' יחיד אוקימנא דלומרנה בשומע תפלה. התרעות וקא פריך מן וסימן לדבר יריחו ואס איחא לפיריך בדהיא י"ח תפלות של שמונה עשרה צרכות נמי איכא בשבע תעניות: **אין פוחתין מו' תעניות**. אס אחרונות: **שמונה עשרה התרעות**. שהן מוסיפין י"ח צרכות מ"ח עד כ"ד ולכל אחת שלש תרעות: **ויסמן לדבר**. שלא תטעה זה התרעה או תרועה או תפלה: **יריחו דמטיב זה שופרות**. ליגנא אחרייא סימן לדבר כלומר לכך מתריעין כדי שיענו כדרך שעננו ציריחו על ידי שופרות כדמטיב (יהו"ע פ') **וימקעו בשופרות וגו' וכמטיב** (טס) ותפול החומה תחמיה: **אלא בשופרות כולי עלמא וכו'**. דהא מתריעין דקמתי הכל צמתניתין לעצדינן בתעניות בשופרות: **כי פליגי בעננו**. כי פליגי צמתריעין דלחרנין בעלמא על שאר פורעניות מ"ס עננו נמי התרעה והאי דקמתי בעלמא מתריעין בעננו ומאן דלמר בשופרות אבל בעננו לא: **חגב**. ארצה כתרוממו: **אינעה**. עוקצת את האדם: **יתושין**. נכנסין צענינו וצחוטמו: **חייוך**. כמו נתחכך צכותל: **הא לעקה צפה היא**. אלמנא דלעקת פה לא קרי ליה התרעה: **סנאי היא**. האי תנא דשאר מיני פורעניות סבב לעקת פה לוא שמה התרעה ואידך סבב כו': **גייס**. שחולט עליה: **נרה**. המתפשט ויואל לחוך לשתוף את האדם ואת הצבים: **המתורפס**. כמו צלייס טרופות (חולין דף סד). **שחולט עליה** לנעמד והיטבע צמים: **לעורה**. עוקעין לצני אשדס לעזים: **ולא לעעקא**. תפלה שאין אנו צטומין כל כך שמועיל תפלתנו לנעמד עליה צשגב. אלמנא לעקסת פה קרי התרעה מפי מורי. ל"א לעורה דקלמר תנא קמא מתריעין דמשמע צקול רס ואמר ליה רצי יוסי לעורה שיהו מתפללין כל אחד צביתו לעורה בעלמא:

גזר

בית דין גוזרין עוד כו'. מתריעין דתני במתני' כיצד הוא, רב יהודה אמר התרעה בשופר, שממיה דרב אמרו התרעה בעינו. ומתובינן [עלה] דרב, אין פוחתין משבע תעניות על הציבור ובהן שבע התרעות, וסימן לזכר יריחו, והתרעות יריחו בשופר הוו. ושנינן, בשופר דברי הכל התרעה היא, כי פליגי בענינו, רב יהודה סבר ענינו לאו התרעה, ורב סבר ענינו נמי התרעה היא. ותוב מתובינן עליה, ושאר כל מיני פורעניות המתרגשות על העולם כגון חיכוך חגב זבוב צירעה ויתושים ושילוח נחשים ועקרבים לא היו מתריעין אלא צועקים, והנה ענינו צעקה היא, ואם תאמר ענינו התרעה היא נמצא ענינו התרעה והיא העקה, היכי קתני צועקין ולא מתריעין. ושנינן תנאי היא, יש תנא שקורא ענינו התרעה, דתנן (בפירקין קרא) על אילו מתריעין בשבת על עיר שהקיפיהו גיים או נהר ועל הספינה המטרפת בים, ר' יוסי אומר לעורה אבל לא לעקה, והא הכא התרעה בשופר ליכא למימר, דהא שבת היא ושופר בשבת אסור, אלא לאו בענינו, וקתני מתריעין בשבת, ש"מ דקרי לענינו התרעה, ש"מ.

ותאחר הברכה תקעו. ולאחר הברכה תקעו ותוקעין ומריעין ותוקעין, וקודם ברכה שניה אומר להם הריעו ומריעין, ולאחר ברכות אומר להם הריעו ומריעין ותוקעין ומריעין, נמצא בברכה ראשונה מריע אחת ובשניה ג', וכן בכל אלו ז' ברכות בראשונה תרועה אחת ובשניה ג' תרועות. נמצא לז' ברכות י"ג (תקיעות) [ותרעות]. וסימן לדבר. דעבידנן תרועה וריחו, הא יריחו בשופרות הוות, ומדקטא סימן יריחו ש"מ תרועה בשופר. החיכוך. שחין היה. צעקה בפה. ומדקתני לא הוו מתריעין אלא צועקין, אלמא דצעקה בפה ותרועה בשופר. לעורה ולא לעצקה. כל אחד מתפלל בפני עצמו, אבל אין עושין כנופיא. ר' יהודה גזר תליסר תעניתא. הני דקתני במתניתין.